

De perfins van Rusland (3)

(D. Scheper; uit: *Perfinpost nr. 47, november 1998*)

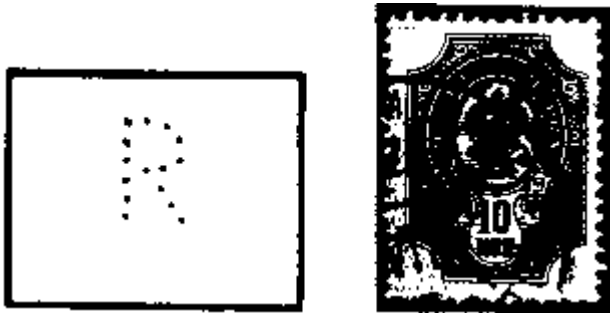
Twee doden en elf lange gevangenisstraffen

Dat was in 1908 het resultaat van een juridisch proces dat aan de wieg stond van allerlei soorten ambtelijke perforaties in de postzegels van het keizerrijk Rusland.

Inleiding

In enkele artikelen in *Perfinpost* 43 en 44 heb ik aandacht geschonken aan de firmaperforaties die we kunnen vinden in Russische postzegels en in postzegels voor de Russische postkantoren in de (Turkse) Levant en in China.

Sinds die publicaties heb ik nog een nieuwe perfin gevonden in een zegel voor de Russische postkantoren in de Levant. Het is de perfin R in een zegel van 1 Piaster met het poststempel van Constantinopel in Cyrillische letters. Zie afbeelding 1.



Afbeelding 1: De Russische Levant-perfin R.

Het kleine aantal verschillende firmaperforaties staat in schril contrast tot de vele soorten ambtelijke perforaties in Russische postzegels. Over een deel van die verschillende ambtelijke perforaties gaat dit artikel.

Maar eerst wil ik u iets vertellen over de voorgeschiedenis van die ambtelijke perforaties en over de zogenaamde 'voorlopers'.

Voorgeschiedenis van de ambtelijke perforaties

Tussen 1900 en 1910 leed de Russische staatspost grote verliezen door fraude in de vorm van illegaal hergebruik van postzegels.

Justitieel onderzoek wees uit dat diverse benden regelmatig inbraken in de postarchieven en daarbij grote hoeveelheden gebruikte documenten buit maakten. Van de postzegels op deze documenten (vooral postwissels en pakketformulieren) werden met chemische middelen de frankeerstempels verwijderd en de zegels werden van een nieuwe gomlaag voorzien.

Daarna werden de zegels met aanzienlijke kortingen op de nominale waarde doorverkocht aan kleine handelaren die een vergunning hadden voor de verkoop van postzegels.

Uiteraard was deze vorm van recycling een doorn in het oog van de Russische staatspost. Het totale verlies aan inkomsten werd in 1908 geschat op ruim 7 miljoen Roebel!

De fraude was ook omvangrijk. Vooral in Moskou, Sint Petersburg, Warschau, Kiev en Kishinev werd de markt overspoeld met de voor hergebruik aangeboden zegels.

Uiteindelijk ontdekte de politie twee fabrieken in Warschau waar gebruikte zegels op grote schaal werden 'schoongemaakt' en gegomd. In deze zaak werden twintig personen aangeklaagd. Twee daarvan stierven tijdens het proces en 11 personen kregen lange gevangenisstraffen opgelegd.

De "voorlopers" van de ambtelijke perfins

Natuurlijk zond de Russische PTT op maatregelen om illegaal hergebruik van postzegels te voorkomen. De eerste maatregel werd aangekondigd in de circulaire No. 75 van 16 oktober 1908, betreffende het "perforeren van postzegels op bij de postkantoren aangeboden documenten".

Hierin werd bepaald:

"Om hergebruik van gebruikte postzegels (door die van tevoren te ontdoen van het poststempel) te voorkomen, is het door mij doelmatig bevonden te besluiten dat postzegels, opgeplakt op briefkaarten, postwissels en pakketbegeleidingsformulieren, in de toekomst ongeldig gemaakt worden bij ontvangst in alle grote postkantoren tot en met klasse 3 door middel van stempels die zijn voorzien van naalden om de zegels te perforeren.
Voor dit doel kan het bestaande poststempel worden gebruikt, waarbij in de open ruimte naalden zijn geplaatst die de zegels perforeren en waarbij in de perforatiegaten (stempel)inkt achterblijft."

De maatregel moest onmiddellijk worden ingevoerd. De circulaire vermeldt nog dat het hoofd van de PTT in Moskou hulp kan bieden wanneer er in andere plaatsen (technische) problemen zijn bij de aanpassing van de bestaande poststempels.

Met "de open ruimte" van de stempels werd de ruimte boven en onder de datumaanduiding bedoeld. Het resultaat was dus zowel een afdruk van het frankeerstempel als van de perforatienaalden.

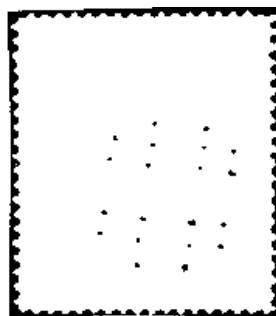
Het zal duidelijk zijn: door de postzegels reeds bij aanbieding van de post in de postkantoren ingrijpend te beschadigen, wil de Russische PTT definitief voorkomen dat diefstal van gebruikte postzegels uit de postarchieven nog langer lonend is.

Naast een inktafdruk van het poststempel, lieten de scherpe punten van de handstempels ("prikstempels" of "killer marks") inderdaad gaatjes in de postzegel achter. Op de voorzijde van de zegels zien we het resultaat van deze stempels in de vorm van zwarte inktpuntyes boven en onder de datumbalk in het poststempel.



Afbeelding 2: Voorbeelden van prikstempels van postkantoren in Dwinsk, Kazan en Minsk.

Wat het aantal van de "naalden" betreft, waren de postkantoren vrij in hun keuze. Zo varieert het aantal naalden per stempel tussen 10 (in Dwinsk) en 20 (zoals in Kazan, Kishinev en Samara).



Afbeelding 3: Het resultaat van een prikstempel met 20 naalden.

Het resultaat van de prikstempels (zie afbeelding 3) wordt wel eens voor een perfin aangezien. Onterecht overigens. De prikstempels laten immers geen geperforeerde initialen in de zegels achter. Bovendien worden de gaatjes niet met een perforator maar met een poststempel aangebracht.

Hoewel de prikstempels aan het doel beantwoordden, waren ze in de dagelijkse praktijk niet populair. Daarvoor waren meerdere redenen. Wat het gebruik van de prikstempels betreft, legde de circulaire weliswaar de nadruk op het 'stempelen' van zegels op postwissels en pakketformulieren maar daarnaast was ook het 'stempelen' van andere post toegestaan.

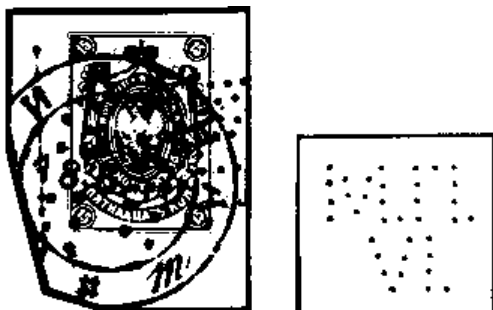
Voor de postbeambten was het gebruik van een (prik)stempel voor alle soorten post natuurlijk makkelijker dan het afwisselend gebruik van een gewoon stempel en een prikstempel. Op meerdere plaatsen werden daarom ook wel postzegels op brieven ontwaard met het prikstempel. Zakenlieden maakten hiertegen bezwaar omdat de inhoud van hun brieven werd beschadigd.



Afbeelding 4: Prikstempels met 20 naalden. Postwissel van Bachmoet naar Riga op 7 mei 1910.

De kwetsbaarheid van de "naalden" vormde een ander nadeel van de prikstempels. De postbeambten klaagden dat de punten vaak moesten worden geslepen of dat de naalden moesten worden vervangen en dat dit een kostbare zaak was.

En hoewel de prikstempels in sommige plaatsen tot 1914 in gebruik waren, kwam de Russische PTT reeds in 1910 met een andere maatregel om illegaal hergebruik van postzegels te voorkomen.



Afbeelding 5. Deel van een postpakketkaart. Een prikstempel van Vilna (Vilnius) en een perfin M.P.VI

Over die nieuwe maatregel en over de gevolgen daarvan voor de verzamelaar van perfins vertel ik u iets in een volgend artikel. Afbeelding 5 geeft daarvan alvast een voorproefje.